

Yttrande över remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet gällande Delbetänkande Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (SOU 2023:74)

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ser positivt på utredningens uppkomst samt de givna förslagen rörande förenklade regelverk för vattenbruk. SLU instämmer i remissens huvudpunkter men vill understryka vikten av att förenklingar i regelverket inte får urholka ett högt miljöskydd, smittskydd eller djurskydd.

SLU ser positivt på utredningens förslag om framtagande av förordningar, föreskrifter, vägledningar och utredningar. SLU vill däremot understryka att vetenskapliga underlag och expertkunskap alltid bör beaktas vid framtagandet av förordningar, föreskrifter och vägledningar samt vid utredningar. Om kunskapsunderlag saknas eller är bristfälliga, bör försiktighetsprincipen tillämpas efter beaktande av bedömning av risker och nytta för miljö, livsmedelsförsörjning och folkhälsa.

Utredningen föreslår även utbildningsinsatser vilket SLU uppmuntrar. SLU önskar understryka vikten av att det tas fram utbildningsmaterial baserat på tillgänglig kunskap. Detta bör vara material som regelbundet kan uppdateras samt hålls tillgängligt för att möjliggöra en harmonisering av handläggning samt att likvärdig information finns tillgänglig till alla de som behöver en ökad kunskap inom området.

Generella synpunkter

SLU ser i det stora hela positivt på regelförenkling inom vattenbrukssektorn. Aktuellt delbetänkande har länge efterfrågats för att möjliggöra en vidare utveckling av svenskt vattenbruk. Överlappande lagstiftningar är önskvärda att förändra, dubbelprovningar medför en kostnad för samhället likväl som för

vattenbrukare. En utökad samordning av bland annat tillstånd, dispenser, godkännanden och tillsyn är även önskvärda för att bidra till en tryggare och mer förutsägbar situation för vattenbrukarna rörande verksamhetens möjlighet att få bedrivas under en viss tid. Osäkerhet i tillståndsprocesser riskerar leda till kompetensförsörjningsproblem och i vissa fall arbetsmiljöproblem. Brist på kompetent och erfaren personal kan även innebära en negativ påverkan på miljö eller djurs välfärd vilket ej är önskvärt.

I aktuellt dokument saknar däremot SLU en diskussion och synliggörande av vattenbrukets betydelse för vår livsmedelsberedskap. SLU anser att vattenbruket kan utgöra en del av lokal beredskap för utökad livsmedelsproduktion. De erfarenheter vi fått från covid-19 pandemin och kriget i Ukraina visar att det finns sårbarheter i vår livsmedelsberedskap.

När det gäller utredningar som föreslås framåt vill SLU understryka att vetenskapliga underlag och expertkunskap alltid bör beaktas i framtagandet av nya förordningar, föreskrifter, vägledningar och utredningar. . Om kunskapsunderlag saknas eller är bristfälliga, bör försiktighetsprincipen tillämpas efter beaktande av bedömning av risker och nytta för miljö, livsmedelsförsörjning och folkhälsa.

Utredningen föreslår även utbildningsinsatser vilket SLU uppmuntrar. SLU önskar understryka vikten av att det tas fram kunskapsmaterial baserat på aktuell tillgänglig kunskap. Detta bör vara material som regelbundet kan uppdateras för att möjliggöra en harmonisering av handläggning samt att likvärdig information finns tillgänglig till alla de som ska utbildas.

Specifika synpunkter

1.1 Förordning (2026:000) om vattenbruk, 4§ sid 37-38

En digital kontaktpunkt för vattenbruk är ett förslag som SLU ser positivt på. SLU understryker vikten av att en sådan kontaktpunkt/webbsida hålls uppdaterad och tillgänglig varför det är positivt att det regleras i lag att en digital kontaktpunkt ska finnas samt vem som ansvarar för den.

1.2 Förslag till förordning (2026:000) om miljöhänsyn i vattenbruket, s 39

SLU ser positivt på framtagandet av en ny förordning rörande miljöhänsyn inom vattenbruket. Här vill vi understryka vikten av att expertis gällande aktuella frågor involveras vid framtagandet av de föreskrifter som omnämns under 3§ p1-2. Vidare att de ibland motstående intressen och uppdrag som finns hos våra myndigheter kan balanseras så att miljöhänsyn samt behovet av en inhemsk livsmedelsproduktion kan gå hand i hand.

1.4 Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787) s 43-

SLU ser positivt på denna förenklning förutsatt att samma frågor rörande miljöhänsyn och påverkan på vild fisk beaktas inom ramarna för annan tillståndsprövning.

1.6 förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)

SLU ser positivt på en utökad anmälningsskyldighet då det potentiellt kan bidra till att stärka miljöskyddet, särskilt för de vattenbruk som tidigare inte omfattats av anmälningsskyldigheten. Även kontrollen, statistiken samt förståelsen för vattenbrukets utbredning, utveckling och potential även i mindre skala ser SLU skulle kunna stärkas genom denna ändring.

SLU ser däremot en viss risk när det gäller kommunernas handläggning av anmälningsskyldiga vattenbruk. Detta eftersom resurser och kompetens varierar stort mellan våra kommuner i dessa frågor. SLU vill betona vikten av att tillhandahålla adekvat utbildningsmaterial och stöd till kommunala handläggare för att säkerställa en ändamålsenlig och rättvis behandling av sådana ärenden i hela landet.

1.7 förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966) sid 52-53

Beaktat storleksfördelningen på våra svenska vattenbruk kan hända att detta förslag resulterar i ett extra steg i tillståndprocessen och därigenom en förlängd tid för att få ett tillstånd. Resultatet och konsekvenserna av denna ändring blir även avhängigt utredningen rörande nya gränser för anmälningsskyldighet och tillståndsskyldighet.

5.3.2 Vattenbruket i djurskyddslagstiftningen, s 143

”I förarbetena till den nu gällande djurskyddslagen uttalas att fiskar som hålls i dammar, kassar, tråg eller motsvarande avgränsat område i en fiskodling ska anses hållna och omfattas av djurskyddslagen. Detsamma ska gälla om fisk eller andra vattenlevande djur i andra fall placeras i avgränsade vattenområden där deras utrymme och miljö i övrigt inskränks på ett liknande sätt som vid fiskodling och där djuren fortsättningsvis är beroende av människan för att överleva.”

SLU önskar tydliggöra att användning av sump eller fisksump (en behållare som sänks ner i vattnet för att förvara levande fisk eller kräftor) i viss mån fortfarande används i vissa fiskodlingar. Med den formulering som framgår på sidan 143, vilken inte innehåller någon tidsaspekt eller huruvida djuren matas eller inte bör tolkningen vara att även fisk som hålls i sump omfattas av djurskyddslagen.

7.5.2 Att driva vattenbruk enligt djurskyddslagstiftningen, s 377

”Vidare ska personalen som arbetar på en fiskodling uppfylla vissa kompetenskrav.”

SLU skulle önska att en utförligare beskrivning av kompetenskravet inom djurskyddslagstiftningen kunde ges.

Slakt och avlivning vattenlevande djur, s 378

I redogörelsen för slakt och avlivning av vattenlevande djur inom djurskyddslagstiftningen anges ” *Efter avlivningen måste vattenbrukaren kontrollera att fisken är död. Enligt Jordbruksverket allmänna råd till denna kontroll kan den göras genom konstaterande av att de rytmiska gälrörelserna ~~och~~ ögonrörelserna har upphört eller att ögonrörelserna när fisken vickas från sida till sida omedelbart och permanent har upphört.* ”

Detta är en felaktig återgivning av de allmänna råden. Texten bör revideras enligt förslag genom överstrykning ovan.

10.7.6 Föreslaget uppdrag till HaV att utreda vissa gränser för tillstånds- respektive anmälningsskyldighet s 537

SLU ser positivt på att en utredning tillsätts för att se över gränserna för tillstånds- respektive anmälningsskyldighet för fiskodling och vill understryka vikten av att vetenskapliga underlag och personer med expertkunskap inom relevanta ämnesområden tillfrågas under denna process. SLU uppmärksammar att detta också nämns i remissen (s 539).

De befintliga fodergränserna för anmälningsskyldighet respektive tillståndsskyldighet har inte starkt vetenskapligt stöd rörande miljöpåverkan. Fiskfoder har över tid genomgått en stor positiv utveckling vilket inneburit att både mängderna av fosfor och kväve från verksamheten likväl som mängden partiklar från samma fodermängd har minskat betydligt. Detta motiverar en översyn av gränserna. Möjlighet till anpassningar av ett sådant förslag baserat på vilken teknik som används vid odling av fisk bör även beaktas, inte enbart mängden foder som används i verksamheten.

11.3.4 Utbildningsinsatser bör göras, s 597-

Generellt är SLU positiva till en ökad harmonisering samt utökad utbildning och förespråkar i detta fall ett arbetssätt där det finns skriftligt, digitalt eller förinspelat material att utgå från.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Rauni Niskanen efter föredragning av koordinatör Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av forskare Hanna Carlberg vid institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd, professor Ivar Vågsholm vid institutionen för husdjurens biovetenskaper, forskare Albin Gräns vid institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd samt forskningskoordinatör Anna Norman Haldén vid institutionen för husdjurens biovetenskaper.

Rauni Niskanen

Linda Ferngren